

Чернівецький
національний
університет
імені Юрія Федьковича

Кафедра
педагогіки
та методики
початкової освіти

Рівненський
державний
гуманітарний
університет

Національний
університет
«Острозька академія»

Кам'янець-
Подільський
національний
університет імені
Івана Огієнка

Бартошицька
школа імені
Лесі Українки
(Польща)

Матеріали

студентського міжвузівського Е - вебінару,
присвяченого 150-літтю від дня народження
Лесі Українки (Лариси Косач-Квітки)
(1871-1913)

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ТА КУЛЬТУРНО-
ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ
ЛЕСІ УКРАЇНКИ

25 лютого 2021 року

Чернівці - 2021

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
кафедра педагогіки та методики початкової освіти
Рівненський державний гуманітарний університет
кафедра теорії та методик початкової освіти
Національний університет «Острозька академія»
кафедра психології та педагогіки
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
кафедра теорії та методик початкової освіти
Бартошицька школа ім. Лесі Українки (Польща)

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ТА КУЛЬТУРНО- ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Матеріали студентського міжвузівського Е-вебінару,
присвяченого 150-літтю від дня народження
Лесі Українки
25 лютого 2021 року

Чернівці – 2021

УДК 37(477)(092)

П24

Педагогічні ідеї та культурно-просвітницька діяльність Лесі

П24 Українки. Матеріали студентського міжвузівського Е-вебінару, присвяченого 150-літтю від дня народження Лесі Українки, 25 лютого 2021 року / укл. Романюк С.З., Мафтин Л.В., Спорняк А.В. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2021. 156 с.

У збірнику представлено матеріали студентського міжвузівського Е-вебінару, присвяченого 150-літтю від дня народження Лесі Українки, в яких досліджено постать Лариси Петрівни Косач-Квітки в історичному, культурологічному та психолого-педагогічному аспектах; розглянуто українську родину як національний архетип формування особистості Лариси Косач; розкрито педагогічні ідеї у творчій спадщині Лесі Українки; висвітлено виховний потенціал творчої спадщини видатної українки; охарактеризовано особливості вивчення творчості Лесі Українки у початковій школі.

УДК 37(477)(092)

Автори несуть повну відповідальність за грамотність поданих текстів, точність наведених фактів, цитат, покликань, статистичних даних, власних імен, оформлення бібліографії.

Редакційна колегія:

Романюк Світлана Захарівна, доктор педагогічних наук, професор

Мафтин Лариса Василівна, кандидат філологічних наук, доцент

Спорняк Аліна Василівна, лаборант кафедри

За зміст матеріалів редколегія відповідальності не несе

ЗМІСТ

<i>Біленкова В.М., Біленкова Л.М.</i> ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ У ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ.....	6
<i>Боднарюк А.П., Костащук О.І.</i> ТЕМА РОДИННОГО ВИХОВАННЯ У ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ.....	9
<i>Боровець К.О., Іванова Л.І.</i> ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ.....	14
<i>Бруяка І.С., Гандзілевська Г.Б.</i> НАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ТВОРУ «ЩАСТЯ» ЛЕСІ УКРАЇНКИ.....	18
<i>Бужак К.Л., Романюк С.З.</i> ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТВОРІВ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ДЛЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	23
<i>Володько В.М., Іванова Л.І.</i> РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ.....	26
<i>Гудан Д.І., Піц І.І.</i> ТВОРЧА СПАДЩИНА ЛЕСІ УКРАЇНКИ У ЗМІСТІ ОСВІТИ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	31
<i>Дзюра О.В., Іванова Л.І.</i> ТВОРЧА СПАДЩИНА ЛЕСІ УКРАЇНКИ У ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ЗІ СПЕЦИФІКОЮ ПОЕЗІЇ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ.....	35
<i>Дмухар А.А., Гамза А.В.</i> ЗАСОБИ КОМУНІКАТИВНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ЗА ТВОРЧИСТЮ ЛЕСІ УКРАЇНКИ.....	38
<i>Довжик М.М., Шульга А.В.</i> ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ.....	41
<i>Драчук С.Ю., Гандзілевська Г. Б.</i> МЕТАФОРИЧНІ НАРАТИВИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ФОРМУВАННЯ САМОЦІННОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	45
<i>Дуляк І.А., Гамза А.В.</i> STORYTELLING ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТЕКСТОТВОРЧИХ УМІНЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ (НА МАТЕРІАЛІ ВИВЧЕННЯ ДІЄСЛОВА) У ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ.....	48
<i>Жигула К.В., Бісовецька Л.А.</i> ЛЕСЯ УКРАЇНКА І РІВНЕНЩИНА.....	51

творів різної тематики показувати багатство мовлення та комунікативні ситуації між персонажами творів, або, як у нашому випадку, комунікації у листах Лесі Українки зі своїми близькими.

Список використаних джерел

1. Бобчук О.В. Знання про текст як система орієнтирів у побудові висловлювань різних типів. *Початкова школа*. 2002. № 4. С.12—18.
2. Богдан С.К. Епістолярій Лесі Українки і мовленнєвий етикет українського народу. *Українська мова і література (УМЛ)*. 1993. № 33. С. 33–37.
3. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України « Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти» від 21 лютого 2018 р.№87.
4. Красовська О. М. Культуромовні традиції українського народу (на матеріалі звертальних виразів епістолярію Лесі Українки). *Мовознавчий вісник: збірник наукових праць*. Черкаси: Брама. 2010. 283 с.
5. Цінько С. Перспективи використання мобільних технологій як альтернативного засобу вивчення дисципліни "Українська мова". *Українська мова і література в школі*. 2015. № 3. С. 47-50.

Довжик М.М.

ст. 4 курсу
факультету педагогіки, психології
та соціальної роботи,
науковий керівник
кандидат педагогічних наук, асистент

Шульга А.В.

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, Україна

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ

ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Часи змінюються і ми змінюємося разом з ними. Приходять і відходять покоління, приносять нащадкам нові ідеї, які загалом творять суспільний прогрес. Причому ті надбання нагромаджуються за геометричною прогресією, цінності змінюються, як візерунки в дитячому калейдоскопі, однак деякі цінності залишаються актуальними завжди. Так і проблема виховання підростаючого покоління порушується в усі часи не тільки вченими, а й творчими особистостями. Неодноразово у спадщині Лесі Українки, всесвітньо відомої культурної діячки, порушуються виховні аспекти, що стають покликом

зростання почуття відповідальності за власні вчинки, любов до природи та життєві цінності безпосередньо для дітей молодшого шкільного віку.

Щедро обдарована талантом, наділена ніжним чутливим серцем, сповненим палкої любові до людей, Леся Українка (Лариса Петрівна Косач), мріяла про всебічне виховання дітей з народу, в умовах нового, суспільного ладу. І тому піддала ретельному аналізу стан освіти та школи свого часу, розвинула ряд важливих положень про виховання всебічно розвинених, вольових людей, показала всю неспроможність офіційних канонів у вихованні й віддавала перевагу демократичні, глибоко народній функціональній системі навчання та виховання [2, с.2].

Турбуючись про підростаюче покоління, Леся Українка прагнула виховати у дітей почуття власної гідності, високі моральні якості. Знаючи про важливість доброї освіти для людини, Леся Українка цікавилася станом школи, життям вчителів. З виховної позиції розглядала роль учителя народної школи, який повинен позитивно впливати на молодь, надихати її на чесні, хороші справи. Також була переконана, що вчитель не тільки повинен своїх вихованців навчити читати, а й має обов'язково розуміти зміст прочитаного [3, с.223].

Лариса Петрівна вважала, що безсмертя народу й держави закладено у вихованні молодого покоління, і діти мають продовжувати справу батьків. Вона була впевнена, що світ дитини невіддільний від суспільного життя, саме виразні зорові картини емоції, почуття є запорукою дитячого розуміння.

У своїх педагогічних надбаннях, публіцистичних творах, рецензіях та відгуках поетеса звертається до вчителів усєї України з метою забезпечення підготовки молоді до життя на принципах широкого пізнання навколишнього світу, виховання у дитини високої моральності та духовності [2, с.2].

Любов поетеси до природи вплинула на ідеї виховання дітей. Невеличкі поезії для дітей характеризують вміння передати відчуття щастя, радості, яке виникає у дитини, коли вона пізнає довкілля. Більшість з них пов'язані з природою, що має велике виховне та естетичне значення, змальовуючи в них

ідеалізовані картини рідної природи. Письменниця спрямовує увагу і на різноманітні почуття, які виникають внаслідок спостережень за природою, сприяє вихованню ціннісного ставлення молодшого школяра до природи. Наприклад, у маленькому вірші «Літо краснее минуло» Леся Українка зіставляє дві пори роки. У вірші авторка з впевненістю заявляє дітям, що літо прилине, зима згине, «весна прекрасна квіточками вкриє» поле, коли настане «мила годинонька». Вірш закінчується оптимістично, адже ми знаємо, як і сама Леся бажала, щоб для неї самої настала справжня весна, щоб її хвороба відступила і вона могла повноцінно займатися улюбленими справами: писати, малювати, грати на фортепіано [5, с.176].

Як ми всі знаємо, у дитячу українську літературу, як і в літературу взагалі, Леся Українка увійшла зі своїми темами й образами, з власним голосом, оригінальним почерком. Її поезія для дітей характеризує передусім вміння передати те відчуття радості, яке виникає в дитини, коли вона пізнає навколишній світ. Позитивні емоції в процесі такого пізнання формують у молодшого школяра пізнавальну мотивацію, яка і сприяє розвитку особистості.

Письменниця надавала дитячій літературі першорядного значення у вихованні підростаючого покоління, тому активно працювала над її збагаченням. Вона часто зверталася у своїй творчості до жанру казки, яка надавала їй широкі можливості для зображення складних соціальних конфліктів («Осілля казка», «Казка про Оха чудотворця»). У доробку великої письменниці важливе місце посідають казки. Особливу увагу привертає казка «Біда навчить». В цій казці головний персонаж безтурботний горобчик, якому ніхто не хотів допомогти в біді. Добру пораду дав йому лише поважний крук: «Розум, молодче, на дорозі не валяється, не так-то легко знайти! А я тобі ось, що скажу: поки біди не знатимеш, той розуму не матимеш. От тобі моя наука» [5, с.24]. Казка Лесі Українки має щасливу кінцівку. Раз попавши в біду, горобчик робить для себе висновки. Уважно придивляючись до життя інших птахів, він збагачується життєвим досвідом і зрештою набирається розуму.

Основна думка твору «Біда навчить» полягає в тому, що не треба боятися труднощів у житті, а треба завжди вчитися, здобувати знання та уміння, долаючи перешкоди.

Казка з поганим кінцем також є засобом навчання й виховання. Вона показує дитині, як себе відповідно поводити, чого робити не можна, як уникнути невдалого вибору, щоб зменшити негативні наслідки вчинків. Казка допомагає неухильно слідувати правилам, аналізувати, як діяти і в яких випадках [4, с.167].

Читання казок Лесі Українки - це не один окремих сеанс, а кропітка робота з певною метою. Вона дає дитині свободу думок, бажань, дій, почуттів. Правильно побудовані, цілеспрямовані казки допоможуть дитині стати сміливішою, впевненою, подолати свої страхи, капризи, позбутися сором'язливості, а подекуди й агресивності. Саме за допомогою корекційного впливу казки в емоційному стані та поведінці дитини спостерігаються зміни на краще, відбувається поліпшення настрою, розвиток емоційної сфери та зв'язного мовлення.

Істотно те, що виховний ідеал у дитячих творах Лесі Українки критично осмислений. Він передбачає внесення коректив, щоб, плекаючи бажані риси, ослабити негативні. Зокрема, Леся Українка стверджує цінність сили духу і волі, вчить протистояти обставинам і долати перешкоди, закликає оберегати віру і впевненість у собі – саме тих рис, яких бракує українцеві. На підсвідомому рівні письменниця робить «установку» на волю, активну дію. І цей вплив проводиться не лише через позитив (зразок для наслідування, прямий заклик робити – вірш «Колискова»), а й через негатив – осудження слабкодухості, бездіяльності («Казка про Оха – Чародія»). По суті, письменниця намагається захистити українську дитину від віри в автоматичність поступу, що зрештою й породжує бездіяльність. У доступній, для дитини, формі подано й перший урок-застереження щодо комплексу меншовартості. Цей урок дитина засвоює саме за допомогою казки «Біда навчить», що стверджує життєву значущість саме собі подібних.

Отже, скарбниця дитячих творів письменниці наділена пізнавальною і виховною силою слова, спрямовані на формування вихованості в особистості,

що особливо актуально для сьогодення. Таким чином, творчість Лесі Українки виховує, окрилює, сприяє розвитку духовності, розвиває естетичні смаки, пробуджує свідомість, вселяє віру, тим самим заслуговуючи на визнання, національну гордість і надбання українських дітей.

Список використаних джерел

1. Луцик Д. Педагогічні погляди Лесі Українки. Галицька зоря. Дрогобич. 2011. С.1-2.
2. Потапюк Л.М., Троханенко М.В. Ідеї національного виховання у педагогічній спадщині Лесі Українки. 2013. Педагогічний пошук.
3. Спогади про Лесю Українку. К.: Дніпро, 1971. 483 с.
4. Тарасинська І.З., Нечепоренко Л.В. (Черкаси). Леся Українка і діти. Актуальні проблеми слов'янської філології: Міжвуз. зб. наук. ст./ Відп. Ред. В. А. Зарва. Донецьк: Тов «Юго-Восток, Лтд», 2009. Вип. XXI: С. 166-173.
5. Українка Леся. Зібрання творів у дванадцяти томах. Том 7. К.: Вид-во «Наукова думка», 1977. 557 с.

Драчук С.Ю.
ст.1 курсу
факультету політико-інформаційного
менеджменту,
науковий керівник
доктор психологічних наук, професор,
Гандзілевська Г. Б.
Національний університет
«Острозька академія», Україна

МЕТАФОРИЧНІ НАРАТИВИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ КРИЗЬ ПРИЗМУ ФОРМУВАННЯ САМОЦІННОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сучасна пандемія та відповідно карантинні умови підсилюють актуальність дослідження проблеми самоцінності особистості. Як свідчить аналіз попередніх теоретичних положень, розв'язання цієї проблеми стосується насамперед підліткового та дорослого віку. Так, зокрема Г.Гандзілевська та М. Левандовська наголошують на вагомості вивчення означеної проблеми у період нормативних криз та зосереджують свою увагу на кризі середнього віку [3]. Разом з тим молодший шкільний характеризується як фундаментальний етап становлення особистості дитини та оптимальний для розвитку самоцінності новоутворенням – рефлексією. Згідно до праць І. Беха саме рефлексія зможе